

پروفیسور آئیگناتس زایدل ہوہن فلدرن

حقوق بین الملل اقتصادی

چاپ ہشتم

ترجمہ و تحقیق

دکتر سید قاسم زمانی

دانشیار دانشکادہ اسلامیہ طباطبائی

مجلس شورای اسلامی ایران

تہران - ۱۳۹۷

سرشناسه	: زایدل-هوهن فلدردن، ایگناتس - Seidl-Hohen Veldern, Ignaz
عنوان و پدیدآور	: حقوق بین الملل اقتصادی ایگناتس زایدل هوهن فلدردن : ترجمه و تحقیق سیدقاسم زمانی.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۴] - چاپ هشتم
مشخصات نشر	: تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۰۰-۸۶-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
یادداشت	: عنوان اصلی: International economic law.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۴۱۵.
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: اقتصاد بین الملل -- یکپارچه سازی
موضوع	: International economic integration
موضوع	: صادرات و واردات
موضوع	: Foreign trade regulation
موضوع	: شرکت‌های چندملیتی -- قوانین و مقررات
موضوع	: International business enterprises -- Law and legislation
موضوع	: مالکیت خارجی
موضوع	: Alien property
شناسه افزوده	: زمانی، سیدقاسم، ۱۳۶۰ مترجم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ج ۷، آ ۳، ک ۳۸۲۰
رده بندی دیویی	: ۳۴۱/۷۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۷۶۵۵۱۹

عنوان	: حقوق بین الملل اقتصادی
مؤلف	: پروفیسور ایگناتس زایدل هوهن فلدردن
مترجم	: دکتر سیدقاسم زمانی
ناشر	: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش
نوبت چاپ	: هشتم
نوبت ویرایش	: چهارم
تاریخ چاپ	: ۱۳۹۷
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۰۰-۸۶-۷
بها	: ۴۰,۰۰۰ تومان
حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.	

فهرست مطالب

۱۷	پیشگفتار مترجم
۲۱	پیشگفتار مترجم در چاپ اول
۲۵	عناوین اختصاری
۲۵	الف) مسرت رسالنامه‌ها
۲۶	ب) سازمان‌های بین‌المللی
۲۹	فصل: نخست مقدمه
۲۹	۱. تعریف حقوق بین‌الملل اقتصادی
۳۵	۲. نظام نوین اقتصاد بین‌المللی: آرمان یا واقعیت؟
۵۱	فصل دوم: تابعان حقوق بین‌الملل اقتصادی
۵۱	۱. بسط مفهوم «تابعان حقوق بین‌الملل»
۵۹	۲. عواملان حقوق بین‌الملل اقتصادی
۵۹	الف) دولت‌ها و نهادهای ایجاد شده توسط دولت
۶۰	ب) شرکت‌های چندملیتی
۷۳	فصل سوم: حاکمیت در حقوق بین‌الملل اقتصادی
۷۳	۱. مفاهیم اساسی و پایه
۷۳	الف) حاکمیت مطلق

- ۷۴ (ب) حاکمیت نسبی و وابستگی متقابل
 ۷۵ (ج) برابری در حاکمیت
 ۷۸ ۲. واقعیت‌های اقتصادی و حاکمیت
 ۷۸ الف) در روابط میان دولت‌ها
 ۸۲ ب) در داخل یک دولت

فصل چهارم: منابع حقوق بین الملل اقتصادی

- ۹۱ ۱. منابع نسبی حقوق بین الملل
 ۹۲ الف) معاهدات بین الملل
 ۹۲ ب) موافقت‌نامه‌های ساده
 ۹۹ ج) حقوق بین الملل عرفی
 ۱۰۰ د) اصول عمومی حقوق
 ۱۰۰ ه) ابزارهای فرعی تعیین قواعد حقوق
 ۱۰۱

۲. قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد، منبعی نو در حقوق بین الملل اقتصادی؟
 ۱۰۲

- ۱۱۰ ۳. حقوق بین الملل اقتصادی نرم و قوام نیافته (ساف لا)
 ۱۱۶ ۴. قراردادهای میان دولت و سرمایه‌گذار خارجی

فصل پنجم: دولت در حقوق بین الملل اقتصادی

- ۱۲۵ ۱. قلمرو
 ۱۲۵ الف) مرزهای زمینی
 ۱۲۹ ب) حقوق دریاهای
 ۱۳۶ ج) هوا و فضای ماوراء جو
 ۱۳۹ ۲. تابعیت

۱۳۹	الف) تابعیت اشخاص حقیقی
۱۴۱	ب) تابعیت شرکت‌ها
۱۴۶	ج) تابعیت کشتی‌ها
۱۴۸	د) تابعیت هواپیماها
۱۴۸	۳. قدرت حاکمه

۱۴۸	الف) تعیین حدود زمانی حاکمیت
۱۵۴	ب) تعیین حدود جغرافیایی حاکمیت
۱۶۱	ج) واگذاری و انصراف از قدرت حاکمه

فصل ششم: روابط اقتصادی دوجانبه بین الدول

۱۶۳	۱. حق حمایت دیپلماتیک
۱۶۹	۲. نقش کارمندان دیپلماتیک کنسولی در حقوق بین‌الملل اقتصادی

فصل هفتم: مفاهیم کلی در بحث «نقش سازمان‌های بین‌المللی در حقوق

۱۷۳	بین‌الملل»
۱۷۳	۱. ضرورت تنظیم قواعد و کنترل بازار
۱۷۷	۲. شخصیت حقوقی سازمان بین‌المللی
۱۸۰	۳. یکپارچگی سیاسی، یکی از نتایج وحدت اقتصادی
۱۸۷	۴. اشکال و گونه‌های مشارکت در سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی
۱۹۱	۵. ساختار سازمان‌های بین‌المللی
۱۹۵	۶. تجلی اراده در ارکان سازمان‌های بین‌المللی
۱۹۸	۷. تأمین بودجه سازمان‌های بین‌المللی

۲۰۱. نقش سازمان ملل متحد در روابط اقتصادی بین‌المللی
۲۰۳. موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) و سازمان جهانی تجارت
۲۰۸. صندوق بین‌المللی پول
۲۱۲. سایر سازمان‌های پولی
۲۱۳. سازمان‌های مسئول کنترل بازار
۲۱۵. کمک به توسعه
۲۱۷. اتحادیه‌های منطقه‌ای حذف‌کننده تعرفه‌های گمرکی میان اعضا
۲۲۰. دیگر سازمان‌های منطقه‌ای
۲۲۳. فصل نهم: مؤسسات مشترک دولت (بین‌الدول)
۲۲۷. فصل دهم: جایگاه افراد در حقوق بین‌الملل اقتصادی
۲۲۹. فصل یازدهم: حقوق اقتصادی اساسی دولت‌ها
۲۲۹. ۱. حاکمیت دائمی
۲۳۰. ۲. عدم مداخله در امور داخلی
۲۳۲. ۳. حق حمایت در مقابل مخاطرات و سوانح زیست محیطی فرامرزی
۲۳۸. ۴. حق واکنش در قبال بخش مستقیم امواج، سنجش از راه دور و ارتباطات اینترنتی
۲۴۲. ۵. حق بر هویت فرهنگی
۲۴۴. ۶. حق کنترل مهاجرت به داخل (درون‌کوچی) و خارج کشور (برون‌کوچی)
۲۴۷. ۷. حق ترانزیت
۲۴۸. ۸. مصونیت دولت

- ۲۶۲ ۹. انحصار قدرت در یک قلمرو
- ۲۶۴ الف) اصل صلاحیت سرزمینی و نظم عمومی
- ۲۶۶ ب) موارد تخطی از اصل صلاحیت سرزمینی
- ۲۶۹ ج) اصل صلاحیت سرزمینی و ملی‌سازی در مقابل غرامت کافی
- ۲۷۲ د) محلی کردن حقوق غیرمادی
- ۲۷۲ ۱. کلیات
- ۲۷۵ ۲. دکترین انفکاک و جدایی
- ۲۷۹ ه) درخواست ارائه اسناد
- ۲۸۲ و) درخواست‌هایی برای شناسایی اقدامات بازدارنده خارجی
- ۲۸۵ **فصل دوازدهم: اصل اقتصادی از دیدگاه حقوق بشر**
- ۲۸۶ ۱. حق بر اموال خود (مالکیت)
- ۲۹۶ ۲. برابری
- ۲۹۹ **فصل سیزدهم: حقوق مالکانه بیگانگان**
- ۲۹۹ ۱. حمایت از حقوق مکتسبه
- ۳۱۰ ۲. غرامت
- ۳۱۶ ۳. موافقت‌نامه‌های پرداخت غرامت مقطوع
- ۳۱۹ ۴. استاندارد عمومی حمایت
- ۳۲۲ ۵. حسن نیت به عنوان مبنایی برای حمایت بیشتر
- ۳۲۳ الف) تعهدات ناشی از قوانین دولت میزبان
- ۳۲۴ ب) التزامات مندرج در قرارداد میان دولت میزبان و سرمایه‌گذار خارجی
- ۳۳۲ ۶. معاهدات حمایت از سرمایه‌گذاری

- ۳۳۴ ۷. بیمه در مقابل ریسک‌های غیرتجاری
- فصل چهاردهم: مسائل مربوط به مسؤلیت دولت در حقوق بین‌الملل اقتصادی ۳۳۹
- فصل پانزدهم: حل و فصل اختلافات در حقوق بین‌الملل اقتصادی ۳۴۷
- ۳۴۷ ۱. در سازمان‌های بین‌المللی
- ۳۴۹ ۲. اختلافات، از دولت و سرمایه‌گذار خارجی
- فصل شانزدهم: جنگ اقتصادی ۳۵۳
- ۳۵۳ ۱. استفاده از قدرت اقتصادی
- ۳۵۹ ۲. روش‌های جنگ اقتصادی
- ۳۶۳ ۳. بی‌طرف‌ها و جنگ اقتصادی
- تکمله: مشروعیت‌سنجی تحریم‌های اقتصادی لزوم منع سوءاستفاده از حق با
- سلسله‌مراتب هنجاری حقوق بنیادین بشر در نظام بین‌المللی ۳۷۳
- مقدمه ۳۷۴
- مبحث اول: حق وضع و اعمال تحریم‌های اقتصادی در نظام حقوق بین‌الملل ۳۷۵
- مبحث دوم: قاعده منع سوءاستفاده از حق در نظام حقوق بین‌الملل ۳۷۸
- مبحث سوم: حقوق بنیادین بشر: تجلی سلسله‌مراتب هنجاری در نظام حقوق بین‌الملل ۳۸۳
- مبحث چهارم: منع سوءاستفاده از حق: حمایت از حقوق بنیادین بشر در برابر
- تحریم‌های اقتصادی ۳۹۱
- نتیجه‌گیری ۳۹۵

۱۵ ◊ فهرست مطالب

۳۹۹

فصل هفدهم: نتایج

۴۰۱

واژه‌نامه

۴۱۵

کتاب‌شناسی

۴۲۹

نمایه

www.ketab.ir

پیشگفتار مترجم

دیر زمانی است که «جهانی شدن» به نقطه ثقل موضوعات مختلف بین‌المللی تبدیل شده است. خواه جهانی شدن را «پروژه‌ای» طبیعی و اجتناب‌ناپذیر بدانیم که بعد از برهم‌انقلاب صنعتی، تشکیل و توسعه سریع سازمان‌های بین‌المللی، ظهور فناوری‌های نو، اطلاعات و ارتباطات (ماهواره - اینترنت) و اعتلای جایگاه افراد انسانی در جامعه بین‌المللی (توسعه حقوق بشر) و به تبع آن فرسایش حاکمیت و پایان عصر وست‌الیایی حقوق بین‌الملل جهانی شکوهمند را تجربه کرده است، و خواه جهانی شدن را «پروژه‌ای» ساخته و پرداخته بلوک غرب و به ویژه ایالات متحده امریکا قلمداد کنیم که هدف آن بسته نگه داشتن ملت‌های دیگر به صنعت، اقتصاد و فرهنگ غرب می‌باشد، این امر مسلم می‌نماید که جهانی شدن اقتصاد، بیش از هر موضوع دیگر برآیند و شاخص عصر جهانی شدن تلقی می‌گردد. «وابستگی متقابل» که بیش از پیش روابط بین‌المللی را تحت تأثیر خود قرار داده، در رقابت همه دولت‌ها جهت عضویت در سازمان نظامی تجارت، توسعه همکاری‌های اقتصادی جهانی و منطقه‌ای، فراگیر شدن سریع بحران‌های اقتصادی، و نمایان گشتن قدرت مؤثر و در عین حال مخرب تحریم‌های اقتصادی نمایان گشته است.

پروفسور «ایگناتس زایدل هوهن فلدین» مؤلف کتاب اخیر «حقوق بین‌الملل اقتصادی» که در ۲۵ ژوئیه ۲۰۰۱ دار فانی را وداع گفت در این اثر جاودانه خویش تأکید نمود که روابط مسالمت‌آمیز میان تابعان حقوق بین‌الملل تا حد زیادی مستقیماً به مبادلات اقتصادی میان آنها بستگی دارد اما یکی از مشکلات جدی توزیع فعلی قدرت اقتصادی جهانی، این است که توان اقتصادی کشورهای جهان سوم و معدود کشورهای سوسیالیست - که سودای تغییر و یا اصلاح نظام بین‌الملل اقتصادی را دارند - به هیچ وجه با قدرت اقتصادی کشورهای صنعتی دارای سیستم اقتصاد بازار برابر نیست.

تجدید چاپ کتاب حقوق بین‌الملل اقتصادی که پس از شش سال صورت می‌پذیرد فرصتی را به دست داد تا اصلاحاتی اساسی در شکل و محتوای کتاب صورت پذیرد. از آنجا که نسخه اولیه کتاب اصلی در ایران آفست شده و به سهولت قابل دسترس می‌باشد و تا چاپ چهارم کتاب تمام پاورقی‌های مؤلف در کتاب به همان صورت حفظ شده بود و این پاورقی‌ها به قبل از سال ۱۹۹۹ تعلق داشت ترجیح داده شد که در چاپ جدید کتاب پاورقی‌های خارجی که بسیاری از آنها برای خوانندگان فارسی‌زبان غیرقابل استفاده بودند حذف گردند. بر همین اساس به منظور تقویت جنبه آموزشی کتاب، علاوه بر اینکه آن دسته از پاورقی‌های مؤلف که متضمن توضیح مطلبی خاص بودند حفظ گردیدند، پاورقی‌های جدید زیادی به چاپ جدید کتاب اضافه شدند که جملگی از آن مترجم است. در چاپ جدید کتاب در انتهای فصل شانزدهم «مردم و جنگ اقتصادی، تکمله‌ای تحت عنوان «مشروعیت سنجی تحریم‌های اقتصادی: تلازمه منصفانه استفاده از حق با سلسله مراتب هنجاری حقوق بنیادین بشر در نظام بین‌الملل» اضافه شده است. این تکمله که مقاله تألیف مترجم است به منظور تشریح موضوع تحریم‌های اقتصادی آورده شده که در کتاب اصلی کمتر مورد توجه قرار گرفته، اما موضوعی منسجم و کاملاً مبتلابه کشور عزیزمان جمهوری اسلامی ایران است. تلاش شد است تا در چاپ جدید، ترجمه روان‌تر و ساده‌تری از کتاب به دانشجویان عزیز عرضه گردد. امیدوارم که مقبول طبع افتد و مورد استفاده قرار گیرد.

فرصت را مغتنم شمرده از سرکار خانمها زهرا شیبانی، نرگس رزق‌نژاد و نرگس صادقی که در تجدید چاپ کتاب در قالبی جدید، از هیچ تلاشی دریغ ننمودند، تشکر می‌نمایم. همچنین از مدیریت مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش به جهت چاپ و انتشار این اثر سیاستگزاری می‌شود.

علاوه بر این، بعد از نطف خداوند متعال، هیچ اثر علمی بدون حمایت معنوی دیگران و به ویژه خانواده پدیدآورنده اثر به سرانجام نمی‌رسد. تمام آثار علمی خویش را مدیون اساتیدی هستم که از آنها آموخته‌ام، دانشجویانی که شوق آموختن آنان مرا به حرکت و تلاش بیشتر وامی‌دارد، و همسر فداکار و دو فرزند عزیزم که

با صبر و متانت تمام مشکلات را تحمل کرده‌اند. از تمام اساتید، دانشجویان و خانواده خویش خالصانه سپاسگزارم.

سیدقاسم زمانی

خرداد ماه ۱۳۹۶

www.ketab.ir